

Iščemo karantenske in druge gozdu nevarne organizme

Krojaški žagovinar (*Monochamus sartor* (Fabricius, 1787))

Andreja Kavčič, Oddelek za varstvo gozdov,
Gozdarski inštitut Slovenije (andreja.kavcic@gozdis.si)

LATINSKO IME

Monochamus sartor (Fabricius, 1787). Znani sta podvrsti *M. s. sartor* (Fabricius, 1787) in *M. s. urussowii* (Fischer von Waldheim, 1805) – glede te delitve ostaja še nekaj odprtih vprašanj.

RAZŠIRJENOST

Evrazija. *M. s. sartor* je podvrsta goratih območij srednje in vzhodne Evrope, areal *M. s. urussowii* pa zajema severno in severovzhodno Evropo, Sibirijo, severne dele Mongolije in Kitajske, Korejo in Japonsko. Areal obeh podvrst se ponekod prekrivata. V Sloveniji je krojaški žagovinar razširjen v Alpah in drugod v gorskem svetu.

GOSTITELJI

Glavni gostitelji so smreke (*Picea* Mill.) – v Evropi navadna smreka (*Picea abies* (L.) H. Karst.). Redko se kot gostitelji pojavljajo jelke (*Abies* Mill.) in bori (*Pinus* L.), na Daljnem vzhodu tudi cedre (*Cedrus* Trew) in breze (*Betula* L.).

OPIS

Odrasli osebki se pojavijo med junijem in avgustom – posamezni osebki so lahko aktivni do konca jeseni (oktober). Aktivnost hroščev je največja julija. Odrasel krojaški žagovinar je temno rjav hrošč, dolg 19–35 mm. Na pokrovkah ima rumenkasto bele pege različnih velikosti in nepravilnih oblik (Slika 1). Hrošči lahko letajo, ko povprečne dnevne temperature presežejo približno 12 °C. Po oploditvi samicke odloži jajčeca eno po eno v jamice, ki jih izgrize na gostiteljevi skorji. Nekaj milimetrov dolge belkaste ličinke, ki se izležejo, se pregrizejo v notranjost skorje in se hranijo s floemom in kambijem. Ličinke z rasto prodirajo v les. Rovi, ki jih naredijo, so ovalni, široki do 18 mm in segajo do 14 cm globoko (Slike 2, 3, 4). Ličinke prezimijo. V kosu lesa lahko najdemo več deset ličink. Spomladi se zabubijo v ovalni kamrici, obdani z žagovino, na koncu larvalnega rova in blizu površja (bubilnica). Po nekaj tednih se izležejo odrasli hrošči, ki se po nekaj dneh pregrizejo na površino in drevo zapustijo skozi okrogle izhodne odprtine v skorji (7,5–10 mm) (Slika 5). Razvoj je odvisen od temperature in kakovosti hrane – po navadi traja eno leto, lahko tudi dve. Mladi hrošči najprej letijo v krošnje zdravih gostiteljskih dreves, kjer objedajo iglice in mlado skorjo, da spolno dozori (zrelostno hranjenje). Na

nova območja se vrsta širi s trgovino z lesom in izdelki iz lesa (tudi lesenim pakirnim materialom) iglavcev, predvsem smreke, ter po naravni poti. Odrasli hrošči lahko letijo nekaj sto metrov do nekaj kilometrov daleč.

ZNAČILNA ZNAMENJA (SIMPTOMI)

- hiranje drevesa,
- črvina v obliki grobe žagovine na skorji in ob drevesu,
- ovalni rovi v lesu,
- okrogle izhodne odprtine v skorji,
- obgrizene iglice in skorja mladih poganjkov,
- hrošči in drugi razvojni stadiji.

VPLIV

Žagovinarji (*Monochamus* spp.) napadajo oslabele, poškodovane in odmrle drevje in so v glavnem tehnični škodljivci. Nekatere vrste, med njimi tudi krojaški žagovinar, so potencialni prenašalci borove ogorčice (*Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner & Buhrer, 1934) Nickle, 1970), karantenske vrste, ki povzroča borovo uvelost. Od leta 1999, ko so borovo ogorčico prvič našli v Evropi (Portugalska), je povzročila ogromno škodo v borovih gozdovih in na plantažah. V Evropi je bila borova ogorčica zaenkrat najdena samo na Portugalskem in v Španiji. Smreka bi lahko služila kot rezervoar za ta škodljivi organizem.

MOŽNE ZAMENJAVE

M. sartor je podoben drugim vrstam iz rodu *Monochamus* – razlikovanje med vrstami je zahtevno. Odrasle osebe hroščev iz rodu *Monochamus* zaradi temne obarvanosti in peg na pokrovkah lahko zamenjamo s karantenskimi vrstami kozličkov, kitajskim kozličkom (*Anoplophora chinensis* (Forster, 1771)) in azijskim kozličkom (*A. glabripennis* (Motschulsky, 1853)) (Slika 6) – ločimo jih lahko po tem, da so hrošči slednjih bleščeče črni in nimajo drobno strukturiranih pokrovk. Poleg tega se kitajski kozliček in azijski kozliček pojavljata samo na listavcih in v Sloveniji še nista bila najdena.

INFORMACIJE

- Portal o varstvu gozdov (www.zdravgozd.si)
- Portal Invazivke (www.invazivke.si)
- Gozdarski inštitut Slovenije (www.gozdis.si)

ČE OPAZITE OPISANE SIMPTOME ALI NAJDETE ŠKODLJIVCA,
obvestite Gozdarski inštitut Slovenije (Oddelek za varstvo gozdov) ali
o najdbi poročajte v spletnem portalu Invazivke oziroma z mobilno aplikacijo Invazivke.

Slika 1: Samec (levo) in samica (desno) krojaškega žagovinarja *M. s. sartor* (Fabricius, 1787) (foto: Lech Borowiec, <http://www.cassidae.uni.wroc.pl/>).

Slika 2: Rovni sistem krojaškega žagovinarja (foto: Milan Zubrik, Forest Research Institute - Slovakia, Bugwood.org).

Slika 3: Rovni sistemi ličink segajo globoko v les (foto: Milan Zubrik, Forest Research Institute - Slovakia, Bugwood.org).

Slika 4: Ličinka v rovnem sistemu, obdana z značilno črvino v obliki žagovine (foto: Milan Zubrik, Forest Research Institute - Slovakia, Bugwood.org).

Slika 5: Izletna odprtina in črvina na skorji (foto: Milan Zubrik, Forest Research Institute - Slovakia, Bugwood.org).

Slika 6: Azijski kozliček (*Anoplophora glabripennis* (Motschulsky, 1853)), samica (foto: Steven Valley, Oregon Department of Agriculture, Bugwood.org).

Tisk in oblikovanje publikacije je izvedeno v okviru projekta LIFE ARTEMIS (LIFE15 GIE/SI/000770), ki ga sofinancirajo Evropska komisija v okviru finančnega mehanizma LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor, Mestna občina Ljubljana in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Priprava prispevka je bila izvedena v okviru projekta CRP Uporabnost ameriške duglazije in drugih tujerodnih drevesnih vrst pri obnovi gozdov s saditvijo in setvijo v Sloveniji (V4-1818).